

La muntanya de l'ànima. A propòsit de La Muntanya de l'Ànima, de Gao Xingjian (Columna, 2a edició, 2001)

Ignasi Aldomà, agost 2020

No podem prendre l'adjectiu o el complement nominal pel subjecte; però La Muntanya de l'Ànima ens ha obert a un món de suggeriments d'allò que la muntanya representa per a la humanitat, el que la muntanya mateixa representa en la vida de l'escriptor xinès Gao Xingjian com a objectiu vital i com a cerca de la pròpia identitat. Una muntanya que es presenta davant del protagonista com la resposta al món urbà, el del Ganzhou natal i el Beijing adult, i al món, en el seu cas, de la cultura emanada i fèrriament controlada des de l'establishment oficial del partit comunista. Per a Gao Xingjian, com per a molts autors presents i passats, la muntanya ha representat l'alternativa als estereotips, les estretors normatives, els horitzons tancats o la sensació d'artefacte mecànic associat a la cultura oficialista, que no es pot dir que l'autor associï particularment a la ciutat, com sí han fet els protagonistes occidentals des que la industrialització imposà les lleis de la tècnica i els mercats.

Com a alternativa, la muntanya és la representació de la natura preservada, virginal. El món en el qual l'home troba el repòs i la serenitat d'una comunitat catàrtica. "Inspiro profundament l'aire pur del bosc. Estic sense alè, però no gasto energia. És com si els pulmons se m'haguessin purificat, l'aire em penetra fins a les plantes dels peus. El meu cos i el meu esperit han entrat al gran cicle de la natura, estic en un estat de serenitat que mai no havia conegut abans." (p.69). Entrem en el santuari dels antics boscos de bambú, prop d'avatar amb azalees luxuriantes, el refugi de l'ós panda, espècie amenaçada símbol de tot un país. Del ventre d'un ós, als monts Wen, va néixer Yu el Gran, el fundador de la llegendària dinastia Xia gran domador d'aigües, ens recorda Xingjian.

També a la Xina, la muntanya i els entorns immaculats són elements que la modernitat ha engolit i situat en l'imaginari oficial, sota la capa protectora dels estats. Ara són parcs naturals amb la seva burocràcia gestora. Però encara conserven racons per a perdre's, per endinsar-se en la boira que porta a allò desconegut, imprevisit i arriscat. Salvatges i perillosos per a la pròpia existència: no jugueu amb un os panda!

Però deixeu-vos impregnar per la muntanya i la seva natura, si voleu traspasar la immediatesa dels sentits i els constructes formatejats de l'intel·lecte. "La tècnica es pot imitar, però l'esperit ve de la vida, és a les muntanyes, els rius, l'herba i els arbres", ens explica Gao Xingjian (p.453). Així reacciona davant la bellesa dels paisatges del pintor Gong Xian (1660-1700), que oposa als de Zheng Banqiao (1693-1795). Els del darrer són imitables, mentre els del primer retroben l'expressió insondable de l'esperit que cerca l'artista o l'intel·lectual. Com la pròpia visió de Xingjian després de la nevada. "En mi. Fa néixer de cop i volta una mena de desig, tinc ganes d'entrar-hi, entrar en aquest paisatge nevat, no ser res més que una silueta, una silueta que, és clar, no tindrà cap sentit si no l'estic contemplant des de la finestra. El cel fosc, la terra coberta de neu més brillant encara per contrast amb aquest cel ombriu, ja no hi ha merles, ja no hi ha pardals, la neu ha absorbit tota idea i tot sentit (p.492).

La muntanya no és solament natura, sinó la darrera reserva de la tradició i el folklore populars. De les llegendes i mites que remetien als accidents naturals, els arbres, les bèsties, els rius i que enllacen amb històries familiars en l'origen del propi món real o oníric. El rerefons d'una cerca personal que retroba fragments de la història de la pròpia Xina i els seus reialmes antics i que potser explica la pròpia existència. "Descobreixo que a les escletxes de les roques hi ha clavades restes de bastonets d'encens, així com una branca d'arbre on hi ha lligada una cinta vermella. És aquesta la Roca de l'Ànima, on les dones venen a demanar el naixement d'un fill mascle?" (p.214). La màgia de les antigues creences religioses inspiradores de ritus, llegendes, cants i celebracions festives que ara la burocràcia oficial bandeja i persegueix i que ja només recorden els més vells.

Antigues creences que troben una focalitat en el cim suprem taoista, el fonament original de l'univers que és representat per l'esfera on s'abracen el Yin i el Yang, el blanc i el negre amb un cercle interior del color oposat. La complementarietat de la lletjor i la bellesa, de la felicitat i la infelicitat, alimenten també la cerca de Gao Xingjian. Conformada en la trobada amb el vell i darrer mestre taoista de la secta de l'U Veritable, establert al capdamunt de la muntanya al temple de la Teulada d'Or. Trobada que revela precisament un "món que m'estava vedat, en el qual mai no podria penetrar" (p.425).

la de l'home amb la dona, que també alimenta la cerca, somoguda pel contacte amb l'altre, que és la dóna. Amb trobades gairebé sempre inesperades i impredecibles. Habitualment una pressuposada amant que resumeix una promesa de calma i pau personal, de descoberta amable de la muntanya. Una dona que reflecteix també l'ideal de la virginitat de la mateixa muntanya. Un ideal de virginitat que rarament, però, es compleix. Perquè l'home ni l'ha entès, ni ha estat respectuós.

I la dóna o amant presumida es contreu, s'arruga i es petrifica en la vellesa o desapareix en els grans rius que davallen de la muntanya. Com acaba desapareixent el rodamón captivat del santuari de la muntanya enmig de la neu i el fred glacial que la cobreixen i embolcallen.

Miralcamp, agost 2020